

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΜΥΘΟΥ ΣΤΟΝ ΠΛΑΤΩΝΑ ΚΑΙ Ο ΜΥΘΟΣ ΤΟΥ ΗΡΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο Πλάτωνας, γιος του Αρίστωνα και της Περικτιόνης, γεννήθηκε το 428/9. Παρόλο που δεν ξέρουμε πολλά για την οικογένεια του πατέρα του και μόνο τα ονόματα του παππού του, Αριστοκλή και του πατέρα του, δείχνουν πως το γένος τους ήταν αριστοκρατικό. Το ίδιο και από τη μεριά της μητέρας του, η οποία καταγόταν από παλιά αρχοντική γενιά. Η σημαντικότερη πηγή πληροφοριών που έχουμε για τη ζωή του Πλάτωνα, είναι ένα κείμενο του ίδιου, η 7η επιστολή του, ένα γράμμα προς τους Συρακούσιους φίλους του, το οποίο αποτελεί ένα είδος αυτοβιογραφίας.

Στη νεανική του ηλικία ασχολήθηκε με την τραγική ποίηση, αλλά μετά τη γνωριμία του με το Σωκράτη δεν ασχολήθηκε ποτέ πλέον με αυτή. Όμως το λογοτεχνικό του ταλέντο, που προκύπτει μέσα από τους διαλόγους του, είναι φανερό σε κάθε αναγνώστη. Η ενασχόλησή του αυτή, με την τραγική ποίηση, εξηγεί σε μεγάλο βαθμό και τη λογοτεχνική μορφή, την οποία επέλεξε για να διατυπώσει τις φιλοσοφικές του θέσεις.

Μετά το θάνατο του Σωκράτη, ο Πλάτωνας κατέφυγε μαζί με άλλους του σωκρατικού κύκλου στα Μέγαρα, στον φιλόσοφο Ευκλείδη. Κατά την πρώτη δεκαετία, μετά το θάνατο του Σωκράτη, ο Πλάτωνας έγραψε τους πρώτους διαλόγους του, όπως είναι η «Απολογία του Σωκράτη» και ο «Πρωταγόρας». Ύστερα σε ωριμότερη ηλικία, έγραψε έργα όπως είναι το «Συμπόσιο», ο «Φαίδων» και η περίφημη «Πολιτεία». Στην τελευταία φάση της ζωής του, έγραψε μεταξύ άλλων και τους «Νόμους», ένα έργο πάνω στη νομοθεσία μιας ιδανικής πολιτείας. Όλα τα έργα του εκτός από την «Απολογία του Σωκράτη» και τις «Επιστολές», είναι γραμμένα σε διαλεκτική μορφή με βασικό συζητητή, κατά κανόνα, το μεγάλο δάσκαλό του, τον Σωκράτη.

Η « Πολιτεία » είναι το περιεκτικότερο και το εκτενέστερο, μετά τους «Νόμους» έργο του Πλάτωνα. Μορφολογικά, αποτελεί μια αφήγηση του Σωκράτη, σε κάποιον ή κάποιους μη κατονομαζόμενους ακροατές που τον ακούνε σιωπηλοί, Θεματικός πυρήνας της συζήτησης που διηγείται ο Σωκράτης είναι το ερώτημα περί δικαιοσύνης. Συγκεκριμένα για το τι είναι δικαιοσύνη και ποιο είναι το όφελος γι' αυτόν που πράττει δικαιοσύνη. Στα πλαίσια αυτών των ερωτημάτων γίνεται συζήτηση για μια δίκαιη πολιτεία και οι συνομιλητές προσπαθούν να εντοπίσουν την ιδεώδη πολιτεία.

Στην προσπάθειά του ο Πλάτωνας να προσεγγίσει την δικαιοσύνη και την ιδεώδη πολιτεία, χρησιμοποιεί ένα νέα στοιχείο, το μύθο, που τον δημιουργεί ο ίδιος και τον εισάγει σε όλα του σχεδόν τα έργα, για να απεικονίσει την αλήθεια. Με το στοιχείο αυτό του μύθου ασχολούνται και τα επόμενα δύο κεφάλαια.

Το πρώτο κεφάλαιο αναφέρεται στο λόγο που ο Πλάτωνας χρησιμοποιεί μέσα στα κείμενά του το μύθο, καθώς και το πλαίσιο μέσα στο οποίο καλείται να τον δημιουργήσει. Στο δεύτερο κεφάλαιο, ως παράδειγμα αυτού του στοιχείου, παρουσιάζεται ο μύθος του Ηρόδ, ένας μύθος της μεταθανάτιας κρίσης των ψυχών και όλη η συμβολική αξία των εικόνων που παραθέτει ο Πλάτωνας, μέσα σε αυτόν.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Π Ρ Ω Τ Ο

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΜΥΘΟΥ ΣΤΟΝ ΠΛΑΤΩΝΑ

Ο Πλάτωνας θέλοντας να εκφράσει την αλήθεια με την κατά το δυνατό μεγαλύτερη ακρίβεια, χρησιμοποιεί μια μορφή πρωτόπλαστη, με περίτεχνα λόγια και ζωντανές εικόνες το μύθο. Ο μύθος μπορεί να μιλήσει στο έργο του Πλάτωνα για ότι ο νους δεν μπορεί να μιλήσει[1]. Ότι ο νους δεν μπορεί να εκφράσει και να τελειοποιήσει, αναλαμβάνει να κάνει ο μύθος. Χρησιμοποιεί εικόνες, οι οποίες δεν είναι αυθαίρετες, αλλά εμπνευσμένες από την αλήθεια που προσπαθεί να προσεγγίσει και

τείνουν να μιμηθούν αυτή την αλήθεια. Έτσι ο πλατωνικός μύθος δεν είναι ένα ασυνάρτητο μύθευμα, αλλά ένα σύμπλεγμα με εικόνες, με αρχή και τέλος, που έχει ένα νόημα και ένα σκοπό.

Ο μύθος αυτός που χρησιμοποιεί ο Πλάτωνας, δεν είναι ο ίδιος, ούτε έχει καμία σχέση με εκείνον της αρχαίας τραγωδίας, αλλά είναι ένα νέο είδος, εμπνευσμένο από τον ίδιο, που θέλει μόνο να αναπαραστήσει το λογικό νόημα, την αλήθεια. Ο μύθος της τραγωδίας δεν είναι φιλοσοφικός μύθος, αλλά κοσμογονικός και αρχίζει ήδη να χαλάει και να χάνεται στην αρχή της φιλοσοφικής δραστηριότητας του Πλάτωνα, κατά την περίοδο της ακμής του Ευριπίδη[2]. Τώρα πλέον ο Πλάτωνας δεν προσπαθεί να αναστήσει τον παλιό μύθο, αλλά δημιουργεί έναν καινούργιο, καθαρό και αψεγάδιαστο μύθο, που τον διακρίνει η σεμνότητα, η λαμπεράδα, η αυτάρκεια και η ευδαιμονία του και βρίσκεται απέναντι από τον αφιλοσόφητο παλαιό μύθο.

Ο Πλάτωνας με όλη του την ποιητική φαντασία εισάγει στο έργο του το μύθο με απόλυτα περίτεχνο τρόπο και ιστορεί τα δρώμενα με βάση τη δραματική τέχνη, την αναπαράσταση και τη μίμηση. Μια τέχνη που δεν μιμείται είδωλα, αλλά εικόνες. Και οι εικόνες αυτές μέσα στο μύθο, είτε αυτός αναφέρεται στη δημιουργία και τη σύσταση του κόσμου είτε στο ανθρώπινο δράμα είτε στη μεταθανάτια μοίρα της ψυχής, αναπαριστούν πάντα αυτά που με το λόγο δεν μπορούν να λεχθούν. Είναι η συνέχεια του λόγου, όταν αυτός δεν μπορεί να φτάσει σε ένα τέλος λογικό. Για τον Πλάτωνα, η εικόνα είναι απαραίτητη προϋπόθεση, για να φτάσουμε στη γνώση[3]. Γι' αυτό μας δίνει μυθικές αναπαραστάσεις που προβάλλουν επιβλητικά σε μορφές ποιητικές. Γίνεται μυθολόγος και πλάθει εικόνες για να απεικονίσει την αλήθεια.

Όλη του αυτή την τέχνη, ο ίδιος ο Πλάτωνας μας την παρουσιάζει στην «Πολιτεία» του όπου βάζει στο στόμα του Σωκράτη έναν υπαινιγμό για την τέχνη της μυθοπλασίας αυτής[4]. Τους ίδιους τους μύθους, τους περισσότερους τουλάχιστον τους ακούμε από το στόμα του Σωκράτη. Σωκράτης και πλατωνικός μύθος είναι δύο μορφές αχώριστες. Ο

Σωκράτης αναδύεται μέσα από την ψυχή του Πλάτωνα και παίρνει την ενδαιμονισμένη μορφή του μύθου.

Ο μύθος είναι άμεσα συνδεδεμένος με το λόγο και αυτό γιατί ο μύθος είναι αυτός που δίνει μορφή στο λόγο. Τον κάνει κατανοητό από όλους ενώ παράλληλα μπορεί να εκφράσει όλα τα νοήματα που θέλει να πει, ώστε να προσεγγίσει όσο πιο πολύ μπορεί τον τελικό στόχο, την αλήθεια. Ο λόγος, όπως αναφέρει ο Ι. Θεοδωρακόπουλος, είναι σαν να έχει ανάγκη από το μύθο[5]. Ο μύθος έρχεται να αποπερατώσει αυτό που δεν μπορεί ο λόγος, ο οποίος δεν έχει ποτέ τέλος. Ο λόγος μπορεί συνέχεια να προχωράει από το ένα αίτιο στο άλλο και από το ένα συμπέρασμα στο άλλο, χωρίς να τελειώνει ποτέ. Ο μύθος καταφέρνει να αποπερατώσει το διάλογο, δίνοντας ένα λογικό τέλος και μια λογική ερμηνεία.

Μύθος και λόγος, μέσα στο έργο του Πλάτωνα, αποτελούν δύο στοιχεία ομόζυγα αλλά και αντίζυγα. Ομόζυγα μεν γιατί ο μύθος είναι απόλυτα ταιριασμένος με το λόγο, αλλά και αντίζυγα αφού ο μύθος είναι ιστορία και κάθε ιστορία, είναι αντίθετη στην έννοια, όπως επίσης αναφέρει ο Θεοδωρακόπουλος[6]. Και με την έννοια δουλεύει ο λόγος και όχι ο μύθος. Και αυτό γιατί ο μύθος δεν είναι πάντα λογικός και αληθής, αν και έχει πάντα κάποιο πυρήνα αλήθειας[7], αφού στόχος του είναι να φτάσει σε κάποιο λογικό τέλος μέσα από το συμβολισμό και να περάσει τα σύνορα του λόγου ώστε να προσεγγίσει την αλήθεια. Βρισκόμαστε εδώ στην περιοχή του «σκοπίμου ψεύδους»[8], πάνω στο οποίο ο Πλάτωνας θεμελιώνει την «Πολιτεία» του. Ο ίδιος, εξηγεί μέσα στην «Πολιτεία» το σκόπιμο ψέμα, το οποίο το διακρίνει από τα άλλα ψέματα, ως «ψέμα αποτελεσματικό» και θεωρεί ότι είναι επιτρεπτό όταν πρόκειται να ωφελήσει[9]. Έτσι ο μύθος αυτός μέσα στο πλατωνικό έργο είναι εσωτερικός και ο λόγος και ο σκοπός του είναι « να ερμηνεύσει το ανερμήνευτο, να ιστορήσει το ανιστόρητο, να δώσει χρόνο στο άχρονο, να ομολογήσει το αμολόγητο και να μεταδώσει το αμετάδοτο»[10]. Είναι ένας έμψυχος οργανισμός που έχει αυτάρκεια και ευδαιμονία.

Ο πλατωνικός μύθος δεν τείνει έξω από τον εαυτό του. Έχει αυτάρκεια και δεν αφήνει καθόλου χρόνο στο νου του ανθρώπου να ενεργήσει και να αναρωτηθεί, αλλά τον γοητεύει με το αισθητικό του φως. Η βλάστηση του μύθου στο πλατωνικό έργο, άρχισε από τον «Πρωταγόρα», που ανήκει στα νεανικά κείμενα του φιλοσόφου. Ο καθεαυτό όμως πλατωνικός μύθος φανερώνεται για πρώτη φορά στο «Γοργία», έργο της πιο ώριμης ηλικίας του Πλάτωνα. Στο «Γοργία» το απλό παραμύθι και η απλή ζωγραφιά που μας φανερώνει στον «Πρωταγόρα» υπερνικείται και παίρνει τη μορφή του μύθου με όλα τα εκφραστικά σχήματα και τα σύμβολα του λόγου που έχουν συγκεκριμένο σκοπό μέσα στο σύνολο του έργου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ Ο ΜΥΘΟΣ ΤΟΥ ΗΡΟΣ

Ο Πλάτωνας επιλέγει να κλείσει το πολυσύνθετο έργο του , την «Πολιτεία», με μια αισιόδοξη διδαχή, ένα βαρυσήμαντο μύθο, που αναφέρεται στη μεταθανάτια ζωή. Ο δίκαιος άνθρωπος επιβραβεύεται και σ' αυτόν τον κόσμο, αλλά και μετά θάνατον. Αντίθετα οι άδικοι, οι τύραννοι, οι κακούργοι, τιμωρούνται σκληρά. Απόδειξη αυτής της απόδοσης της δικαιοσύνης στον άλλο κόσμο, είναι η μαρτυρία του Ηρός του Αρμενίου, την οποία εκθέτει μέσα από το στόμα του Σωκράτη.

Σύμφωνα με το μύθο, ο Ήρ ο γιος του Αρμενίου, που ήταν γενναίος πολεμιστής, σκοτώνεται στη μάχη. Το σώμα του για δέκα ημέρες παρέμεινε στο πεδίο της μάχης ανάμεσα στα πτώματα των υπολοίπων πολεμιστών που είχαν αρχίσει να αποσυντίθενται. Μετά από δώδεκα ημέρες, αφού τον είχαν μεταφέρει σπίτι του, την στιγμή που τον είχαν πάνω στην νεκρική πυρά, ο ήρωας ξαναγύρισε στην ζωή και άρχισε να διηγείται όσα είχε δει η ψυχή του στον άλλο κόσμο.

Η ψυχή του, όπως διηγείται ο ίδιος ο Ήρ στο μύθο, που είχε φύγει από το σώμα του, πορεύτηκε μαζί με άλλες ψυχές σε έναν τόπο δαιμονικό. Εκεί υπήρχαν δύο ανοίγματα πάνω στην γη, το ένα δίπλα στο άλλο και άλλα δύο απέναντί του επάνω στον ουρανό.

Ανάμεσά τους κάθονταν δικαστές, οι οποίοι, αφού δίκάζαν, πρόσταζαν τους δίκαιους να προχωρήσουν δεξιά και επάνω, μέσα από τον ουρανό και τους άδικους αριστερά και κάτω.

Όταν παρουσιάστηκε ο Ήρ στους δικαστές, του είπαν να ακούει και να βλέπει προσεκτικά ό,τι συνέβαινε εκεί για να γίνει αγγελιοφόρος και να τα ανακοινώσει αργότερα όλα στους ζωντανούς. Έβλεπε εκεί τις ψυχές που είχαν δικαστεί, να προχωρούν προς τα δύο ανοίγματα και άλλες να βγαίνουν από τα άλλα δύο. Όσες ανέβαιναν από τα ανοίγματα της γης ήταν κατασκοπισμένες και διψασμένες, ενώ όσες κατέβαιναν από τον ουρανό ήταν καθαρές. Όλες οι ψυχές πήγαιναν προς ένα λιβάδι και κατασκήνωναν εκεί σαν να ήταν σε πανηγύρι. Όσες έρχονταν από την γη, έκλαιγαν και οδύρονταν για όσα είχαν πάθει κατά την πορεία τους κάτω από την γη, που είχε κρατήσει χίλια χρόνια. Όσες έρχονταν από τον ουρανό διηγούνταν όλα τα ευχάριστα που είχαν δοκιμάσει και όλη την ομορφιά που είχαν αντικρίσει.

Οι ψυχές που είχαν διαπράξει αδικήματα, πλήρωναν για όλα δεκαπλάσιες ποινές. Επίσης με την ίδια αναλογία, δεκαπλάσιες ήταν και οι ανταμοιβές για όσες ψυχές είχαν φανεί δίκαιες. Ακόμη μεγαλύτερες ήταν οι τιμωρίες για όσους είχαν ασεβήσει προς τους θεούς ή τους γονείς ή για όσους είχαν σκοτώσει με τα ίδια τους τα χέρια. Τον Αρδιαίο, τον τύραννο της Παμφυλίας που διέπραξε στην ζωή του μεγάλα και πολλά κακουργήματα, οι τιμωροί του άλλου κόσμου τον έδεσαν χειροπόδαρα και τον τραβούσαν πάνω στα αγκάθια των ασπαλάθων. Ύστερα μαζί με άλλους πολλούς που είχαν διαπράξει πολλά ανομήματα, τον πέταξαν στον Τάρταρο.

Επτά ημέρες έμειναν οι ψυχές στο λιβάδι και την όγδοη πορεύτηκαν σε ένα τόπο, όπου έβλεπαν ένα φως σαν ουράνιο τόξο, αλλά πολύ λαμπρότερο και καθαρότερο. Εκεί, μετά από μιας ημέρας δρόμο, είδαν να' ναι τεντωμένες από τον ουρανό οι άκρες των δεσμών που το συγκρατούσαν. Αυτό το φως ήταν ο σύνδεσμος του ουρανού που συγκρατούσε την ουράνια περιφορά. Από τις άκρες των δεσμών του ήταν σφιχτά στερεωμένο το

αδράχτι της Ανάγκης[11], το οποίο προκαλεί όλες τις κινήσεις . Το αδράχτι είχε στέλεχος και αγκίστρι από σκληρό μέταλλο και σφονδύλο που ήταν κοίλος και περιείχε άλλους επτά σφονδύλους.

(Το σφονδύλι είναι στρογγυλό και βαρύ σώμα που το στερεώνουν στην βάση του αδραχτιού (μεταλλικό ή ξύλινο κυλινδρικό εργαλείο για το γνέσιμο υφαντικού υλικού), για να διευκολύνει την κανονική περιστροφή του νήματος. Τα σφονδύλια ήταν κατασκευασμένα από πηλό, πέτρα ή κόκαλο και μερικές φορές από στεατίτη. Κύριος σκοπός τους ήταν η ενίσχυση της περιστροφής του αδραχτιού και για το λόγο αυτό καθοριστικό ρόλο έπαιζαν η διάμετρος και το βάρος τους. Όσο μακρύτερες οι ίνες, τόσο βαρύτερο έπρεπε να είναι το σφονδύλι, ενώ όσο η διάμετρος ήταν μεγαλύτερη τόσο η περιστροφή γινόταν πιο αργά και η κλωστή ήταν πιο αραιά στριμμένη. Συχνά για ακινητοποίηση του σφονδυλιού στο αδράχτι, τοποθετούνταν λίγες ίνες ή λίγο κερί ανάμεσα στο σφονδύλι και το αδράχτι.)

(Γιατί τούτο το φως είναι ο συνεκτικός δεσμός του ουρανού —κάτι σαν τα υποζώματα στις τριήρεις—, αυτό που συγκρατεί όλη την περιστροφική κίνησή του, κι από τις άκρες του δεσμού είναι σφιχτά στερεωμένο το αδράχτι της Ανάγκης, αυτό που προκαλεί όλες τις περιστροφικές κινήσεις. Το αδράχτι είχε στέλεχος κι αγκίστρι από μέταλλο σκληρό, ενώ το σφοντύλι του ήταν εν μέρει από το ίδιο σκληρό μέταλλο κι εν μέρει από άλλα υλικά. Κι όσο για το σφοντύλι ήταν περίπου ως εξής: Είχε το σχήμα που έχουν και τα δικά μας σφοντύλια, απ' ότι έλεγε όμως πρέπει να το φανταστούμε πως ήταν σαν να είχαν περάσει και τοποθετήσει μέσα σε ένα μεγάλο σφοντύλι, κοίλο και εντελώς κουφωμένο, ένα άλλο όμοιο αλλά μικρότερο, που ταίριαζε ακριβώς, σαν τους κάδους που χωρούν ακριβώς ο ένας μέσα στον άλλο, και κατά τον ίδιο τρόπο ένας τρίτος κι ένας τέταρτος κι άλλοι τέσσερις ακόμη. Γιατί, όπως έλεγε, συνολικά τα σφοντύλια ήσαν οκτώ, τοποθετημένα το ένα μέσα στο άλλο, έτσι που τα χείλη τους να δείχνουν από πάνω σαν κύκλος, σχηματίζοντας ένα σφοντύλι με μια συνεχή επιφάνεια γύρω στο στέλεχος της ρόκας. (Πλάτων, Πολιτεία, 616c)).

(ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΑ : Αποτελείται απο την δρούγα και το σφονδύλι.

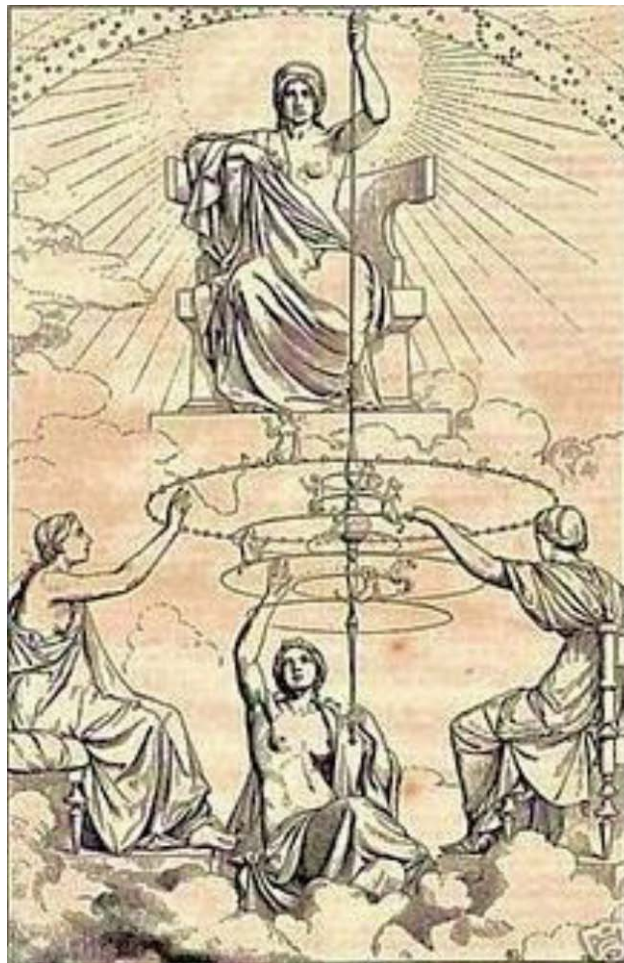

Σφονδύλι

Δρούγα (αδράχτι)

Σφονδύλι

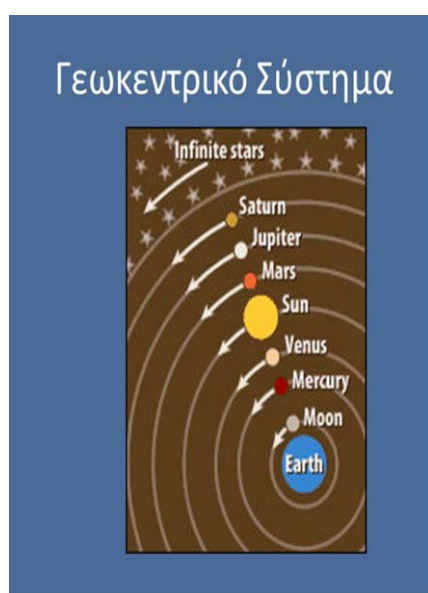

Στο στέλεχος της δρούγας περιτυλίσσεται το νήμα που δημιουργείται από το γνέσιμο του μαλλιού ή βαμβακιού που συγκρατείται στην ρόκα.

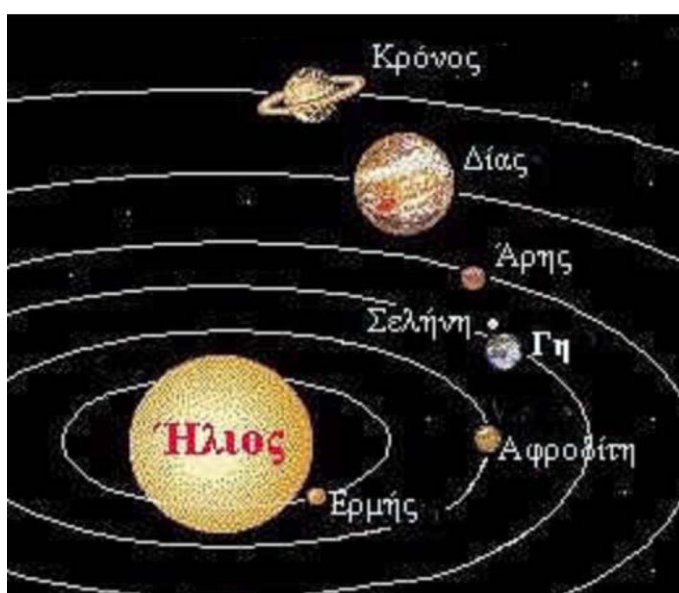
Η ίδια λέξη έχει και άλλες σημασίες :

άτρακτος (ό και ή). Κλωστικόν όργανον έκ μικρας ξύλινης ράβδου, αποληγούσης προς τά άνω εις άγκιστρον ή έγκοπήν κσι φερούσης προς τά κάτω **σφόνδυλον**. Χρησιμεύει όπως στρεφόμενη περί τόν άξονα της κλώθη τήν έκ της ήλακάτης (ρόκας) έλκομένην ύφαντικήν ύλην (έριον, βάμβακα κλ.) Έν τω κλωστικω μηχανήματι καλείται ανάλογον χαλύβδινον όργανον τό όποιον στρέφει τό νήμα. || (Μηχανολ.) Γενικώς, μεταλλικός άξων περιστροφής μηχανήματος. || (Γεωμ.) Μέρος τής επιφανείας της σφαίρας περιεχόμενον μεταξύ δυο μεγίστων κύκλων αύτης εχόντων κοινήν διάμετρον. |[(Άστρον.) Ατρακτοι ωριαίοι, οι 24 άτρακτοι εις τούς οποίους διαιρείται ή επιφάνεια τής Γής δι' ημιμεσημβρινών απεχόντων αλλήλων κατά 15° και εντός έκάστου των οποίων (κατά τό « παγκόσμιον σύστημα τών ωριαίων ατράκτων ») ισχύει ό αυτός επίσημος « πολιτικός χρόνος » ||[Ναυτ. Τό άνώτατον μέρος τοϋ μικρού επιστηλίου του ιστίου ή και αυτού του ιστού (εις τά μή έχοντα επιστήλια μικρά Ιστιοφόρα), ή άλλως «ηλακάτη». || άτρακτος άγκύρας,ή αποτελούσα τόν κορμόν τής άγκυρας, σιδηρά ράβδος.)

ΓΕΩΚΕΝΤΡΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

ΗΛΙΟΚΕΝΤΡΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Στους κύκλους που σχημάτιζαν τα επάνω χείλη των σφονδύλων ήταν καθισμένες και περιστρέφονταν Σειρήνες, μια πάνω σε κάθε κύκλο. Κάθε Σειρήνα έβγαζε από μέσα της έναν ήχο και όλες μαζί σχημάτιζαν ένα αρμονικό ταίριασμα από νότες. Την κυκλική κίνηση των σφονδύλων, πάνω στα γόνατα της Ανάγκης, παρακολουθούσαν καθισμένες πάνω σε θρόνους οι τρεις Μοίρες, η Λάχεσις, η Κλωθώ και η Άτροπος και τραγουδούσαν η καθεμιά πάνω στη μελωδία των Σειρήνων. Η Λάχεσις τα περασμένα, η Κλωθώ τα τωρινά και η Άτροπος τα μελλούμενα.

Φθάνοντας εκεί οι ψυχές, ήταν αναγκασμένες να διαλέξουν το είδος της ζωής που ήθελαν να ζήσουν κατά την επόμενη ενσάρκωσή τους. Ένας προφήτης έπειτα πήρε από τα γόνατα της Λάχεσις πολλά παραδείγματα ζωής, τα τοποθέτησε μπροστά στις ψυχές και ανεβαίνοντας σε ένα βήμα ψηλό, απήγγειλε ένα λόγο [12] της Λάχεσις που καλούσε τις ψυχές να τραβήξουν τον κλήρο τους για την σειρά που θα διαλέξουν. Ο καθένας έπρεπε ανάλογα με τη σειρά που προσδιόριζε ο κλήρος του, να επιλέξει ένα ορισμένο είδος ζωής.

Οι αφιλοσόφητες ψυχές έσπευσαν να επιλέξουν βίους ένδοξους, χωρίς να υπολογίσουν πόση δυστυχία κρύβουν μέσα τους τα αξιώματα και τα μεγαλεία. Όσες όμως ψυχές είχαν δοκιμαστεί σκληρά στην προηγούμενη ζωή τους, τώρα πρόσεχαν να μην απατηθούν από την δολερή λάμψη. Είδε την ψυχή του Οδυσσέα, που 'χε τον τελευταίο κλήρο, να διαλέγει την ήσυχη ζωή ενός άσημου ανθρώπου.

Επίσης είδε πολλές ψυχές ανθρώπων να επιλέγουν ζωές ζώων και πολλών ζώων να επιλέγουν ζωές ανθρώπων.

Μετά την επιλογή της κάθε ψυχή πήγαινε μπροστά στη Λάχεσι και εκείνη έδινε στην καθεμιά ένα δαίμονα που θα τη συνόδευε στη ζωή που είχε διαλέξει. Ο δαίμονας πήγαινε πρώτα την ψυχή στην Κλωθώ για να επικυρώσει αυτή την επιλογή της μοίρας της κάθε ψυχής και μετά την πήγαινε στην Άτροπο, η οποία έκανε αμετάστροφη την επικύρωση της Κλωθώς. Έπειτα όλες οι ψυχές, χωρίς να κοιτάζουν πίσω, προχωρούσαν προς την πεδιάδα της λήθης όπου κατασκήνωναν εκεί και έπιναν από το

νερό του Αμέλητα ποταμού και σιγά σιγά ο καθένας ξεχνούσε τα πάντα. Τα μεσάνυχτα, μετά από δυνατή βροντή και σεισμό οι ψυχές άρχιζαν να αναπηδούν προς τα πάνω για να ξαναγεννηθούν μέσα στα νέα τους σώματα. Τον Ήρα μόνο δεν τον άφησαν να πει νερό από τον Αμέλητα ποταμό. Το πώς ξαναγύρισε στο σώμα του δεν το ήξερε.

Ξαφνικά ανοίγοντας τα μάτια του, απλώς είδε πως ήταν πρωί και βρισκόταν πάνω στην πυρά.

Ο μύθος τού Ηρός είναι επίνοια τού Πλάτωνα, αλλά ο φιλόσοφος έχει αντλήσει στοιχεία από κάποια προφορική παράδοση, από την λαϊκή πίστη, από τις θεωρίες των Ορφικών και των Πυθαγορείων για την μεταφυσική και από τις τελετουργίες των Ελευσίνιων μυστηρίων. Ιδιαίτερη σημασία, έχει να προσέξουμε στο μύθο τον τρόπο, με τον οποίο γίνεται από τις ψυχές, η εκλογή της νέας τους ζωής και μάλιστα πριν λάβουν το νερό από τον Αμέλητα ποταμό. Και αυτό, για να μπορούν να έχουν όλη τη γνώση και όλη την πείρα που χρειάζονται, για να διαλέξουν ενσυνείδητα την ζωή που θέλουν. Σε αυτό, συμβάλει ο διάλογος που γίνεται μεταξύ των ψυχών σε εκείνο το λιβάδι και σκοπός του είναι, να μεταδώσει η μια ψυχή στην άλλη, την πείρα που έχει από όλα όσα έχει βιώσει. Οι μεν ψυχές, που έρχονται από τον ουρανό, να μιλήσουν στις άλλες για όλη την ευδαιμονία και την απέραντη ομορφιά που είχαν αντικρίσει και οι δε ψυχές, που έρχονται από τα έγκατα της γης, να ομολογήσουν στις άλλες, τη χιλιόχρονη, κακότυχη πορεία τους μέσα στην γη. Όλο αυτό το συναπάντημα των ψυχών, ανθρώπων κάθε λογής, ο Πλάτωνας το παρομοιάζει με πανηγύρι όπου όλες οι ψυχές ανταλλάσσουν η μία με την άλλη, όχι υλικά αγαθά, αλλά την πείρα τους και την γνώση τους για την ζωή.

Βλέπουμε εδώ την μεγάλη σημασία της πείρας που έχει αποκτήσει η ψυχή από την προηγούμενη ζωή της επάνω στη γη, για την απόφαση που θα πρέπει να πάρει, για την μοίρα που θα διαλέξει. Η εκλογή του καινούργιου βίου, στηρίζεται στην ανάμνηση αυτής της γνώσης που έχει

η ψυχή από την πείρα της και είναι μη αναστρέψιμη. Γι' αυτό η ψυχή, δεν πρέπει να κάνει αλόγιστη εκλογή, αλλά να προσέξει πολύ.

Είναι πολύ σημαντικό επίσης, το γεγονός της ελευθερίας της εκλογής και θέλει να μας δηλώσει ο Πλάτωνας εδώ, την μεταφυσική ευθύνη που έχει ο κάθε άνθρωπος για την ζωή του. Η ευθύνη αυτή αγγίζει την αιωνιότητα. Ο καθένας είναι απόλυτα ελεύθερος να διαλέξει την μοίρα του και μόνο ο ίδιος έχει την ευθύνη, χωρίς να παρεμβαίνει κανένας θεός [13]. Η ίδια η ψυχή του ανθρώπου έχοντας ακόμα την γνώση και την πείρα, χωρίς ακόμα να έχει πει το νερό της λήθης, διαλέγει ανάμεσα σε πολλά παραδείγματα ζωής αυτό που θέλει.

Τα παραδείγματα που έχουν μπροστά τους οι ψυχές, είναι πολύ περισσότερα από το σύνολό τους και γι' αυτό αν αναλογιστούν και τη γνώση που έχουν, μπορούν να διαλέξουν αυτό που τους αρμόζει. Και για να φανεί, ότι η ευθύνη και η δυσκολία, είναι η ίδια και για τον πρώτο και για τον τελευταίο που θα διαλέξει, ο προφήτης της Μοίρας Λάχεσις, αναφέρει ότι, δεν θα πρέπει, ούτε ο πρώτος να είναι ανέμελος ούτε ο τελευταίος να χάνει το κουράγιο του [14].

Ο ίδιος ο Πλάτωνας, τονίζει τον κίνδυνο και την δυσκολία αυτής της εκλογής, όταν κατά κάποιο τρόπο, βάζει το Σωκράτη να κόβει για λίγο το μύθο και να ξαναγυρίζει στο λόγο. Απευθύνεται στο Γλαύκωνα, λέγοντάς του, ότι θα πρέπει ο καθένας με μεγάλη φροντίδα και ακρίβεια να ξεχωρίζει το χρηστό από τον πονηρό βίο και να διαλέξει τον πιο καλό. Ωστόσο ακόμη και τώρα διατηρεί την εικόνα του μύθου ζωντανή[15].

Η ψυχή επίσης δεν μπορεί να επηρεαστεί από πουθενά, αφού δεν μπορεί να δεχτεί βοήθεια, ούτε από τους θεούς ούτε από τις Μοίρες. Έχει ως μοναδική βοήθεια την ανάμνηση, τη γνώση και την πείρα που έχει αποκτήσει κατά την διάρκεια της ζωής της στη γη.

Κάτι που θέλει επίσης ο μύθος να παραστήσει ανάγλυφα, είναι η ενότητα της προσωπικότητας, στην οποία ο άνθρωπος κατευθύνεται, μέσα από τις πράξεις του και τις αποφάσεις του. Αυτή η ενότητα της προσωπικότητας, είναι το ιδανικό τέρμα των μόχθων του, αλλά είναι και

σαν να ξεκινάει από την ιδανική αρχή του, όπως χαρακτηριστικά, αναφέρει ο Θεοδωρακόπουλος [16].

Έχουμε μπροστά μας έτσι, μέσα από την παραστατική αφήγηση του Σωκράτη, όλη την πραγματικότητα που θέλει να μας διδάξει ο Πλάτωνας για την ψυχή του ατόμου, όταν αυτή βρίσκεται πλέον στον άλλο κόσμο. Αυτό που πρέπει να κρατήσουμε, είναι ότι στη ψυχή, αποδίδεται πλήρως δικαιοσύνη και παράλληλα ελευθερία, να επιλέξει ενσυνείδητα, βάση της πείρας της, την μοίρα της για την επόμενη ζωή της.

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ο Σ

Ο Πλάτωνας μας άφησε ένα μοναδικό έργο. Πολλοί μελετητές, μέχρι και σήμερα, έχουν ασχοληθεί και ασχολούνται ακόμα με το μαγευτικό πλατωνικό έργο και μιλούν με θαυμασμό για την φιλοσοφική σκέψη του Πλάτωνα. Τον τρόπο με τον οποίο προσπαθούσε να αναλύσει και να προσεγγίσει τα θέματά του και την ιδιαίτερη μεταχείριση τού λόγου του μέσα στα κείμενά του. Με τέτοιο ιδιαίτερο τρόπο, δημιουργούσε ο Πλάτωνας και τους μύθους του, τους οποίους προσέθετε στο έργο του για να μπορέσει να συλληφθεί στο άπλετο φως η αλήθεια. Τον ενδιέφερε πολύ να αντιλαμβάνεται την αλήθεια, όλο του το κοινό και να φτάνει σε αυτήν με τον πιο παραστατικό τρόπο, ώστε να γίνεται κατανοητή.

Ήταν υπέρμαχος της δικαιοσύνης και ήθελε να αποδείξει την απόλυτη δικαιοσύνη και στη μεταθανάτια ζωή. Παραθέτοντας με περίτεχνο τρόπο το μύθο του Ηρόδ, στο τέλος της « Πολιτείας » του μιλάει με αλυσιδωτές εικόνες για την κρίση των ψυχών, την δικαιοσύνη που τους αποδίδεται και την ελευθερία που τους δίνεται στην επιλογή της μοίρας τους στην επομένη ζωή τους.

Ιδιαίτερα σημαντικό, είναι όμως να προσέξουμε πως πέρα από αυτά τα θέματα που αναφέρει άμεσα μέσα στο μύθο, ο Πλάτωνας μας περνάει έμμεσα το γεγονός της αθανασίας της ψυχής. Τίποτα δεν χάνεται από την ψυχή του ανθρώπου, ούτε πράξη, ούτε γνώση, είτε στον επίγειο κόσμο είτε στον άλλο. Απόδειξη αυτού είναι, ότι η ψυχή στον άλλο κόσμο, έχοντας την πείρα που έχει αποκτήσει από την ζωή της στην γη,

καλείται σε πλαίσια απόλυτης ελευθερίας να επιλέξει τον επόμενο βίο της κατά την μετενσάρκωσή της.

Η ψυχή του ανθρώπου είναι αθάνατη και μέσα από το μύθο του ο Πλάτωνας μας το αποδεικνύει με τον πιο ωραίο, «δίκαιο» και «ελεύθερο» τρόπο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ιωάννης Ν. Θεοδωρακόπουλος, Εισαγωγή στον Πλάτωνα, Αθήνα, 1970.
- Ευαγγελία Μαραγγιανού –Δερμούση, Πλατωνικά θέματα, εκδ. Ινστιτούτο του βιβλίου – Μ. Καρδαμίτσα, 1994.
- Κώστας Μιχαηλίδης, Πλάτων λόγος και Μύθος, Αθήνα, εκδ. Παπαδήμα, 1998.
- Έλλη Παππά, Ο Πλάτωνας στην εποχή μας, εκδ. του Εικοστού Πρώτου, 1997.
- Πλάτων, Πολιτεία, Μτφρ. Ν.Μ. Σκουτερόπουλος, Αθήνα, εκδ. Πόλις, 2002.
- Abel Jeanniere, Πλάτων, Αθήνα, εκδ. Παπαδήμα, 1995

[1] Κώστας Π. Μιχαηλίδης, Πλάτων λόγος και Μύθος, Αθήνα, Εκδ. Παπαδήμα, 1998, σελ. 197. *« Ό,τι για το νου παραμένει άρρητο, για τον μύθο γίνεται ρητό σαν ένα όραμα που γοητεύει, σαν μια φανέρωση που κρύβει συνάμα αυτό που φανερώνει γιατί το υπαινίσσεται ».*

[2] Ιωάννης Θεοδωρακόπουλος, Εισαγωγή στον Πλάτωνα, Αθήνα, 1970, σελ. 316.

Ο Ευριπίδης , αλλά και ο Κριτίας (θείος του Πλάτωνα) άρχισαν να σοφίζονται λογικά επιχειρήματα για να ξεριζώσουν το μύθο και να απομακρύνουν την βλάστησή του μέσα στην ζωή. Ο Ευριπίδης με τον από μηχανής θεό, απέκοψε την αρχαία τραγωδία από τους θεούς και τους μύθους τους και την έφερε κοντά στα πάθη των ανθρώπων. Και ο Κριτίας επίσης, διδάσκει πως οι θεοί και οι μύθοι τους είναι μόνο επινοήματα

κάποιων που θέλουν να φοβίζουν μ' αυτά τους ανθρώπους για να τους κρατάνε μακριά από την αντινομία

[3] Ι. Θεοδωρακόπουλος, Εισαγωγή στον Πλάτωνα, σελ. 314-315.

[4] Πλάτων, Πολιτεία, Ν. Μ. Σκουτερόπουλος, Αθήνα, εκδ. Πόλις, 2002, 588b – 588e.

[5] Ι. Θεοδωρακόπουλος, Εισαγωγή στον Πλάτωνα, σελ. 328.

[6] Ι. Θεοδωρακόπουλος, Εισαγωγή στον Πλάτωνα, σελ. 321.

[7] Πλάτων, Πολιτεία, 377 α 5

[8] Έλλη Παππά, Ο Πλάτωνας στην εποχή μας, εκδ. του Εικοστού Πρώτου, 1997, σελ. 287.

[9] Πλάτων, Πολιτεία, 389 b – 389 c.

[10] Ι. Θεοδωρακόπουλος, Εισαγωγή στον Πλάτωνα, σελ. 320 – 321.

[11] Η Ανάγκη ήταν η μητέρα των τριών Μοιρών, της Λάχησης, της Κλωθώς και της Ατρώπου.

[12] Πλάτων, Πολιτεία, 617d – 617e.

[13] Πλάτων, Πολιτεία, 617e.

[14] Ό.π. 619b.

[15] Πλάτων, Πολιτεία, 618b – 618c.

[16] Ι. Θεοδωρακόπουλος, Εισαγωγή στον Πλάτωνα, σελ. 351.